

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru străinatate
1 gabenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonea la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibjiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 18.

Brasiovu 15. Septembre 1876.

Anulu IX.

Sumariu: Romanulu in poesi'a sa poporale. — Articiii militari. (Fine.) — Documente historice din 1848 et 1849. Seria a 2-a. — Teori'a lui Rössler despre originea romaniloru combatuta si infranta. — Agricultur'a si comerciulu in Romani'a.

Romanulu in poesi'a sa poporale.

Studiu asupr'a toturoru ramiloru poesiei popularie romane.

INTRODUCERE.

I. Insemnatatea poesiei poporali; momentele-i de consideratu.

Popórele si literaturile dein tempulu mai nou câte tóte punu mare pondú pre poesi'a poporale. Dein cea ce acésta in secele trecute érá nebagata in séma si tractata cá Cenusiotca dein fabula, in dilele nóstre ea ajunge dein ce in ce mai multu a ocupá fruntea mesei cá regina, cá despunatóri'a si indereptatóri'a mersului spre desvoltare superióre a cutarei literaturé. Unde se cercámu caus'a acestei intorsure? In spiritulu natiunale atátu de predominante in seclulu nostru? In afundimea si omnilateralitatea, cu care in urm'a nimitórieloru progrese ale evului se tracta adi tóte cunoscintiele omenesci, intre ele si belele-arti? Credu, cá in amendoue aceste progresulu cá si ide'a natiunismului aflara in poesi'a populara una aliata potente intru urmarirea scopului, cátra care acele tindea si tendu.

Scienti'a progresatória constata, cá de candu lumea si omenimea spiritulu in poesia 'si depuse primele si cele mai vedibili colori ale cultivarei. In natura e anutempulu primaverei acela, carele mai vertosu ne incanta prin poetecitatea sa; asemenea in juni'a fia-carui poporu una trasetura spirituale dein cele mai caracteristice se arata a fi aplicarea spre poesia. E nu numai predilectiune, ci necesitate a etatei junili, cá ea eugetele sale se si-le imbrace in poesia. Pré firesce; cá-ci precumu flórea e mai tempuria decâtu póm'a, pictur'a decâtu scrierea si in scriere ierogrifele decâtu literele: asia si creerii nedesvoltati séu nu de ajunsu desvoltati, mai iute primescu representatiuni si icóne, cumu ni se arata ele nemidiulocitu in natura, (va se dica poesia, carea primele elemente si-le iea totu-deun'a dein natura), decâtu idee si concepte astrase (va se dica filosofia). Poesi'a e copilaria, filosofia si alalte scientie superiori etatea barbatésca.

Fenomenele naturali fure docentii si desceptatorii omului primitivu. Aceeasi analogia vomu oserba-o trecéndu dela indelungulu síru de sate si mii de ani ai esistentiei omenimei la efemer'a viatia a

individului. Copilulu plapandu cá vioreau'a primaverei, de una parte lucrurile si templamentele naturali din giurulu seu le cuprende mai usioru dupa nemediat'alu loru aparitiune sentiunale, ba la inceputu numai asia e in stare se le cuprinda; de alta parte chiaru din caus'a aceea limb'a lui va fi naiva, plina de representatiunii si imagini, graiulu lui va fi poeticu, placutu, incantatoriu. Éca in ce intielesu se póte sustiené cu totu dreptulu dis'a, cum-cá „poesi'a e celu mai vechiu graiu alu omenimei.“

Dara nu numai atat'a, ci poesi'a, alesu cea poporale, ne manifesta si deliniédia starea culturale a respectivei natiuni totu-odata cu cele mai viue si mai vedibili colori. In acestu respectu cunoscutulu enuntyatu „stilulu e omulu“*) se póte aplecá la dens'a mai multu, decâtu la ori-ce alt'a. O aduce acést'a cu sene insasi natur'a obiectului, fiendu poesi'a limb'a sentiementului infocatu si a fantasiei vivace; productulu fantasiei poetului, indreptatu a inriuri asupr'a fantasiei lectoriului ori ascultatoriului. Ci in starea sentiuniloru mai vivaci scimú cá internulu nostru s'a indatinatu a se descoperi mai fora reserva, asia-dicéndu in deplin'a goletate si adevritate a fientiei sale.

Dein aceste urmédia mai multe corolarie fórte remarcabili. Se le spunemu indata. Urmédia marea insemnatate a poesiei poporali dein punctu-de-vedere istoricu-mithologicu, psicologicu si chiaru si limbisticu: puncte destulu de gravi, pentru cari progresulu scientieloru se se afle indemnatu a si pune ochii pe poesi'a popularé.

Intru adeveru, precumu originile poesiei poporali se urca pana la léganulu cutarei ginti, intogmai e constatatu, cá poporulu nimica nu canta fora ocaziune; elu nu se inspira dupa necesitate si comanda. De aci pretiulu nespusu alu poesiei poporali, in precumpenirea carui ea merita a se numera intre primele fontane ale istoriografiei, precumu de cátra istoricii moderni si inepù a fi chiamata intru ajutoriu, la noi anumitu de B. P. Hasdeu**). Valórea istorica a poesiei poporali e dreptu acea una la mana. Cu mo-

*) Buffon: „Le style s'est l'homme.“

***) B. P. Hasdeu in Istori'a crit. a Romaniloru. Bucuresci, 1873.

mentulu istoricu stă inse in strinsa legatura momentulu mithologicu. Noi Romanii ne tienemu in privint'a etnografica de marea grupa a gentiloru indo-europene, cari creara maiestosulu mitu religiunariu anticu; cunoscutu mai de aprópe cá mitologia eleno-latina, affine inse cu miturile slavice si scandinavo-germanu, cá procediatórie trele — un'a cu principalele genti ale Europei, gentile eleno-latine, slave si germane — dein acelasi sorgente primitivu ariacu: „Cine ar crede inse se reafle mai intréga mitologia eleno-latina, câte una parte a ei celu pucinu in linia-mente generali, depusa in poesi'a popularia romana si in alalte producte ale animei si mintei popórtului romanu?! Insa'si acésta impreginare notabile ne dá unu testimoniu strigatoriu pentru latinitatea nóstra, pentru faptulu, cá noi Romanii daciani nu suntemu nici decumu una natiune noua de origine mestecata, ci puru si simplu continuatiune modificata dupa locu, tempu si cercustari a Romaniloru celoru vechi.

Unu meritu principale alu veri-carei poesie poporali stă mai incolo in realitatea ei. Ce vomu se dicemu cu acést'a? Aceea ce aieptaramu ja mai susu, cá adeca poporulu nimica nu cauta fara ocaziune data. De unde urmédia, cá totu ce se affa in ea, pórtá timbrulu faptei, realitatei; ce in dens'a se referesce la istoria, e aievea istoria, ce la simtiementu, e simtiementu, ce la gustu, e gustu, ce la morala, e morala, intoemai dupa cumu le posede si le pricepe acelea poporulu cestiunatu. Si fiindu-cá poporulu in respectulu insusiriloru lui sufletesci mai cu séma prin de aceste, prin cantecel, traditiunile, datinele si superstitiunile sale, prin saltulu si portulu seu scl. cade sub privirea nóstra, cari lucruri esterne vedi bine totu-deaun'a suntu in legatura cu internulu: dein tóte aceste deradia momentositatea poesiei poporane si dein punctulu-de-vedere psihologicu. Cu adevératu déca undeva, apoi in oglind'a poesiei poporali potemu vedea in modu mai nefalibile pre cutare poporu, cá ce a fostu elu; ce este, ce póte fi? Ea este manifestatiunea cea mai genuina a modulului lui de cugetare si simtire; depusetoriulu celu mai fidele alu bucuriei si nefericirei, dorintieloru, si aspiratiuniloru; cumu si alu insusitatiloru lui psihice; ea este asiá-dicéndu osu dein ósele, carne dein carnea si sange dein sangele lui; scurtu: portretulu fotograficu alu caracterului natiunei respective.

Déca acumu momentele de pana aci justifica, credemu, de ajunsu imbraciosiarea caldúrsa, de carea poesi'a popularia se bucura dein partea scientiei progresante, ce se dicemu apoi de momentulu, intre tóte dóra celu mai importante si mai ponderosu, de momentulu ei limbisticu? Nu vomu dice multa afirmandu si sustienendu, cá poesi'a poporale intr'una literatura e un'a dein partile esentiali ale acéstei, nascuta de-odata si desvoltata de preuna cu poporulu respectivu, in care — si in alte privintie ea formédia basea; pétra dein capulu unghiului a cutarei literature.

Ci cá se invederamu si mai bine momentulu dein vorba, se intrebamu si se vedemu, ce ne invétia in acestu respectu istoria limbelor si literaturiloru si preste totu istoria culturai popóreloru? Ne invétia, cá una limba si cu dens'a literatur'a ei numai pana atunci s'a desvoltatu in modu si mersu firescu, numai pana atunci a crescutu, in flóritu si viatiuitu, pana candu limb'a literaria nu s'a departatu prea tare de poporu, de modulu de cugetare si simtire si de graiulu acestui, si n'a desconsideratu acésta unica fontana genuina néssecata a inmultirei, inavutirei si impoterirei sale. Esemplu ne subministra in acestu obiectu intré altele limb'a latina literaria, carea in culmea erei de auru a clasicitatei sale erá já mórtá, dein ce cauza? dein simpla aceea, cá prin imitare de totului totu sclaveca a elenei in forme, sintase, metru si in tóte, se departase intru atata de limb'a ologaria vorbita de mas'a poporului romanu, in catu — lucru pre aci de necrédiutu! — oratoriulu Romei se plange, cá pre tempulu seu nici chiaru intre matrónel, romane fruntasie, cu avantajiele crescerei si institutiunei dein frageda-le junia, nu cunoscea mai multe de siese-siepte, cari se fi sciutu de ceva dómne-ajuta si se fia vorbitu limb'a scrietóriloru latini*); in catu pre candu literatur'a si limb'a latina clasica, ajunse in etatea barbatiei, sentiá spre tractarea filosofiei lipsa de nuantiare si finetia, cá si de marcare si precisiune in expresiuni, nu scii se ridi au se compatimesci perplesitatea literatoriloru latini de a reproducé in limb'a loru ideile si conceptele filosofice**); si pentru-ce óre? pentru-cá prin memorat'a imitare sclavica a strainismului si deci prin cultivarea latinei in directiune gresita, dechiarandu mai tóte terminatiunile séu sufisele derivationali ale limbei vulgare, dein carea altu-cumu si latin'a literaria isi luase originea, de barbare si idiotece, prin acést'a isi taiasera „a priori“ eli insii créng'a de sub pitioru.

Mare invétiu diace in acestu faptu istoricu pentru literatorii romani presenti si venitori, si modesti'a nu ne póte conteni dela esprimarea dorintiei, cá se binevoiesca a precumpeni acést'a cu seriositatea receruta de insemnatatea si santi'a obiectului. Se nu uite nici odata de acelu adevéru, intru cultivarea limbei si in afaceri literarie preste totu fundamentale, cá totu-deaun'a graiulu poporului celui ce si-petrece viétia sub ceriulu liberu alu lui Ddieu, la sinulu mamei nature si in miuloculu celoru mai pictoresci si mai adevérate representatiuni ale obiectelor, graiulu lui e acela, carele imprumuta unei limbe avutia si po-

*) Cicero Brut. 58, 211; de oratore III. 12. 45.

***) Quintilian III. 8. *Avantón*, quod nostri possibile appellant, quae ut dura videatur appellatio, tamen sola est. Cicero Quaestiones acad. I. 11, 41: „Id autem visum, quum ipsum per se cerneretur, comprehensibile, feretis haec? Nos vero, inquit; quonam enim modo *καταλεπτόν* diceres? Cfr. de nat. decr. I. 39, 109; Quaest. Tuscul. IV. 11, 25 etc.

tere, eruditii avendu mai multu numai a lamurii, chiarifică, precisă si aplică acelu grain la diferitele nuanțe ale ideelor si conceptelor.

Potere-amu propti asertulu nostru cu provocare la puterea si poetecitatea expresiunii, ce diace in proverbiale si idiotismii nostri*). Căda inse generalității specialitatea, conforme carei întrebati, ce oserbamă ore, deca aruncam o privire mai petrudie-toria asupr'a literaturilor poetice ale diferitelor natiuni de adi si dein vechime? Oserbamă, că poetii loru cei mari totu-deun'a se redimara in prim'a linia pre limb'a si poesi'a poporului, facându'si chiaru dein acest'a si prin acest'a scara catra culmea gloriei si nemoririi, la care ajunsera. In antecetate pre unu Vergiliu amiculul seu ilu gasesce cautandu pentru poem'a sa nemortale in Eniu, că in poetu vechiu si mai apropiatu de idiom'a si poesi'a poporului, „grauntie de auru,” adeca cuvente si expresiuni, de si cevasi invehite, inse bune poporali. Insesi divinele epepe homeriane, Iliad'a si Odise'a, scimă, că fure compilate dein rapsodie baladece portate inainte de acea in gur'a poporului. Era in temporele mai dincoce unu Dante mai antaiu studiédia dialectulu vulgaru a tota Itali'a, scrie unu opu remarcabile despre densulu**), culege din elu tôte partile bune romano-italiane usitate in vre-unu tienutu seu altulu, si numai provediutu cu atare aparatu se apuca de nemoritória sa „Comedia divina.” Trece preste originile asisidere poporali ale eposulu anticu germanu „Niedelungen,” ale ispanulu „Cid,” ale „Cantecelor ossianece” si ale eposulu poporale alu Finiloru „Calevala.” Amentimă inca de Göthe, carele intre poetii germani pricepu mai bine de toti modulu de a apleca in poemele sale idiom'a poporului, de a se folosi la loculu seu cu expresiunile acestuia poterose, de a representá prin de aceste spiritulu si caracterulu germanu; chiaru pentru acea densu stá inaintea a mai toti criticii literari in nimbulu primulu poetu alu patriei sale. Inca si magiarii se mundrescu, si cu totu dreptulu, de unu Petöfi, carele fundá scól'a poporale in poesi'a magiara. Si ce se mergemă mai departe? Au la noi romanii unu Alesandri cu ce ore castigá atar'a popularitate productelor geniulu seu? Nu cu alta, decatu că elu indatu la debutulu seu pre aren'a literaria preceptu că pucini altii, catu de neperatu e pentru unu scrietoriu studiarea natiunei sale in graiulu, poesia si celealte producte spirituali poporali ale ei! Si consecinti'a fericita fu, că pana acumă intre toti densulu scrise mai néosiu romanesce, mai din sufletulu si din anim'a romanulu.

Cu aceste indegetari inse, si mai alesu cu cele despre momentulu psihologicu, se invederédia totu-odata si caus'a legaturei si asia-dicundu aliantiei intre nationalismulu dein dilele nóstre si

intre poesi'a poporale. In ideia nationalitatiei, ideia asia de potente in tempulu nostru, nu se manifesta alta ce, decatu eterna lege a firei de conservarea individualitatiloru, fiintiloru, decatu darwineculu „struggl for life,” adeca lupt'a pentru viatia, pentru esistencia. Fora contra-dicere concedu cu totii, că astadi una natiune fora scientia nu mai póte esistá, e pierduta; numai scientia o póte mantui. Dara ce scientia? De ore ce unu poporu traiesce că atare in limb'a si prin limb'a sa, scientia cultivata in limb'a nationale. Inse scientia e cosmopolita? Asia e in adeveru. Cu tôte aceste ea va fi unu mudioculu principale si pre potente de conservarea individualitatiei nóstre nationali romanesce, deca cultur'a nóstra va procede in forma, vigore si coloritu nationale; deca literatur'a nóstra si prin ea fientia-ne nationale o vomu provede o in tôte radeciunile, ramurile si fibrele ei cu elemente poporali corespondietorie sangelui nostru si datatorie de una forma peculiaru a nóstre, de unu coloritu propriu, sanetosu, verde romanescu, cu unu cuventu: deca ne vomu adoperá a rotundi literaturii romane unu fundamentu catu mai poporale, prin studiarea productelor spiritalu poporulu nostru.

Se rotundimă prin studiarea mai profunda a productelor spirituali ale poporulu romanu si se punemă fundamentu literaturii romane, carea esista deja, nu de diecenie, ci chiaru ceriulu! de centenie? Ce asertu paradosu! voru eschiamá unii. Si noi in butulu unei asemeni eschiamatiunii repetimă; dá. Pentru că un'a literatura de regula numai atunci se întórna cu tota caldur'a catra poesi'a poporale, candu dens'a dede acumă semne invederate de cultivatiune si inaintare. Catu de inaintata era deja literatur'a germana, candu veni unu Herder, cea anglesa, candu se scolá unu Percy, chiaru magiar'a din vecini, candu se apucara Ioane Erdélyi, „Societatea kistaludyana,” Petöfi si altii se întone cord'a poporale in poesia! E lege analogica aci cu cea ce oserbamă si altu-cumu in natura, ale carei legi preste totu au analogia si in lumea morale si spirituale. Omulu la inceputulu etatei e mai numai oserbatoriulu celoru ce se petrecu in giurulu seu, imitatoriulu acestoru si trebuie se inainte in ani, pana candu se reflecte la interiorulu seu si se'si scia aprofundá individualitatea. Asia si in literatura.

Desvoltarea cunoscintiei nóstre proprie si stim'a de noi suntu cele doue aripe, pre cari se ridica poesi'a poporale. In ea si prin ea, repetimă, ni-se descoperu acele traseture marcate, ce forma tipulu poporulu, peculiaritatea lui artistica; ni-se descoperu unele din acele adeveruri, cari numerandu mai multu la ale gustulu, nu suntu numai una pretensiune a min-tei cugetatorie, ci suntu in legatura si cu sangele si temperamentulu cutarei si cutarei genti. Adeverurile aceste facu mare parte diferentele nationali, aceste tipurile si caracterele multu pucinu diferite ale diferitelor popóra. Acestoru adeveruri trebuie se le

*) Vedi esemple mai diosu la capu III. alu acestui tractatu.

**) Dante Alighieri De vulgari eloquentia.

facemu pe calea literaturii trecere, pentru că prin limba și prin ele se ajungem la ceea ce staruim, la naționalitate frumoasă.

(Va urma.)

Articlii militari.

(Fine).

4. Condițiunile viabilității.

Midiolócele de comunicațiune se potu deosebi în:

a) Drumuri pe uscatu (siosele de toate clasele, drumuri mai mici, etc.);

b) Comunicațiuni pe apă (riuri, gârle, canale, et. etc.);

c) Căi ferate.

a) Căile pe uscatu de totu feliulu n'au la noi până acum, mare importanța, căci rarimea populațiunii și puțină cultura a țărînelor făcu de se afla încă porțiuni mari de teritoriu nede, pe cari armatele potu voiăgia cu toate bagagiile lor, mai cu sêma vîră, fără se aiba mare nevoia de drumuri construite; în multe locuri, existența sioselelor nu e mai multu decatu o usurare pentru trasuri.

Nu trebuie înse se neglijem studiulu acelorale teritoriu vecine. Apoi aru mai fi bine se ne gândim, că gradulu de cultura alu țărînilor, crescendu din di în di, și populațiunea asemenea, traseulu lor nu va fi cu timpulu indiferente pentru operațiuni; d'aceea aru trebui, că d'aci înainte statulu-majoru se-lu studie pentru cele ce se construiesc și se caute a face se se ia în sêma și considerațiunile militare la determinarea lui, precumu se face în toate țările unde lumea știe ce va se dica resbelulu*).

b) Comunicațiunile pe apă neexistandu decatu pe Dunare, acestea împreuna cu acelea ale țărîlor vecine suntu singurele cari trebuie se ne preocupe de-o cam-data.

c) Importanța căilor ferate este datorita nu nu numai avantajulu d'a face că comunicațiile se fia înlesnitore, dară mai cu sêma repedițiunii transporturilor. Studiulu lor cere prin urmare mai multa atențiune.

Astadi căile ferate au misiunea de a iuti mobilizarea și concentrarea armatelor.

Ele mai suntu întrebuintate și în timpulu operațiunilor:

Pentru a aduce iute detașamentele candu e ne-

*) În Franța nu se construe nici o siosea sêu cale ferata până ce traseulu ei nu e aprobatu de o comisiune mixta, compusa din ofițeri și inginerii civili.

Nu știu cum se procede în Prusia, înse e de notorietate publica, că la căile de totu foliulu, condițiunile strategice suntu în totu-deauna implinite.

Comisiunea numita în Italia pentru a hotari asupra lucrărilor de aparare ale țării, în raportulu seu din anulu trecut, pe langă înălțarea sêu de clasarea de fortarete, cerea și construcțiunea de o multime de siosele, căi ferate etc.

voia de ele. Domnulu de Formanoir*) spune, că arhiducele Albrecht „a transportat brigada Scudier cu drumulu de feră dela Rovigo la Verona, în ajunulu bataliei dela Custozza.“

Pentru a permite unui același corp de armata „de a opera pe mai multe puncte la intervale de timpu prea apropiate*).“ Prusianii au făcut aplicațiunea acestei întrebuintări de mai multe ori în 1870 — 1871.

Pentru „a reînforța cu repedițiune punctele amenințate sêu prea slabu ocupate.“ Prusianii au făcut o înpregiurulu Metzului, și după caderea acestei taberi retranșate, că se reînforteze cu trupele cari o blocase armata Loirei.

Une ori în cazuri excepționale înse, pentru a aduce ajutorulu trupelor deja angajate. Dnu de Formanoir spune, că la Magenta Austriacii primiau mereu reînfortari cu drumulu de feră în timpulu bataliei.

Pentru apararea cursurilor mari de apă. „În vaile largi dice Pönitz, care s'a ocupat multu de cesțiunea drumurilor de feră, ele potu aduce aparării o forță extraordinaria.“ După condițiunile pe cari le pune elu pentru această, calea noastră ferata dela Marasiesci la Iticani cu ceva mici preparatiuni, este foarte avantajoasă pentru apararea Siretului; e probabilu că și aceea dela Vidra la Golești, dă o mare taria Argeșului, candu înse apele suntu mari.

Din toate întrebuintările înse ale căilor ferate, aceea de a transporta hrana și munițiunile pentru armatele în operațiuni, este cea mai frecuenta și mai utila. După această vine aceea de a evacua bolnavii și a transporta medicamentele, materialulu de ambulanța etc. Prusianii au făcutu mereu aplicațiune de aceste din urma două cusuri atatu în Bohemia catu și în Franța.

Căile ferate înse „nu voru aduce, în timpulu resbelulu, toate serviciile, pe cari suntem în dreptu de a le aștepta dela densele, decatu deca traseulu și organizațiunea lor satisfac la ore-cari condițiuni esențiale.“ Aceste condițiuni trebuiesc a fi stabilite de statulu-majoru.

Cea mai esențiala după Pönitz este, de a se recunoște autoritatilor militare dreptulu de a usa fără nici o restricțiune de densele, precumu s'a urmat în Statele-Unite la 1862. Dnu de Formanoir spune, că în Prusia și în Franța caietele de însărcinari dau dreptulu guvernulu de a suspenda serviciulu publicu și de a pune la dispozițiunea armatei toate midiolócele de transportu, și că Belgienii cantă și ei se ajungă a dá în manile armatei toate liniile la casu de resbelu.

Pentru că prezentandu-se casulu, armata noastră se pòta trage folóse reale din întrebuintarea drumurilor de feră, e dară de absoluta necesitate, că toate cesțiunile cari se repòrta la densele, se fia deslegate mai din înainte, și serviciile organizate.

*) Des. Chemins de fer en temps de guerre.

5. Sistemulu de aparare alu tieriei.

E o noua nenorocire pentru noi că nu s'a potutu inca hotari sistemulu de aparare alu tieriei. Acésta vine din trei cause:

1) Nu cunóscemu inca bine geografi'a si topografi'a tieriei, si prin urmare nici conditiunile strategice in cari ea se afla;

2) Nu scimu in contra cui se ne aparamu mai antaiu;

3) Nu ne-amu fixatu inca ideile asupra fortiei numerice si valórei armatei pe care amu pote-o pune in linia, si n'avemu nici o ideia asupra armatelor ce ne-arú opune inamicii.

„Amplasmentulu forteretieloru, din punctulu de vedere alu apararei unui statu díce dn. Vandeveld,*) este o cestiune din cele mai complexe si din cele mai importante ale sciintiei resbelului: elu emana, totu-deodata din politica, din strategia si din configurati'a topografica a tieriei.“

E urgentu cá statulu-majoru se procéda la acestu studiu, cá se póta fixa situatiunea si gradulu de dezvoltamentu alu cetatiloru séu taberiloru retransiate*); aceste conditiuni odata determinate, problemulu va fi aprópe resolvatu, cá-ci traseurile, profilurile si armamentulu suntu cestiuni de o ordine cu totul secundara.

Cu acésta ocaziune aru trebui se se determine si amplasmentele pentru casarme (se se hotarasca prin urmare garnisonel) si pentru deposite de totu feliulu: arme, munitiuni, imbracaminte, diferite materialuri.

6. Sistemulu de resbelu.

Sistemulu de resbelu nu póte fi creatu, nici pre-tacutu; elu e impusu de o multime de lucruri: natur'a soldatului, mai multa séu mai pucina taria a disciplinei, feliulu de a comanda si administra alu siefiloru de tóta trépt'a, gradulu de instructiune alu trupeloru, feliulu armamentului, traditiunile, ideile la moda, natur'a territoriului, etc. etc., suntu atatea cause cari concurgu a'lu stabili... Si amu omisu inca o suma de altele. Abia cu multa munca póte cineva perveni a'lu modifica pucintelu!

Cu tóte acestea, e o lucrare interesanta si utila de a cauta cineva a'lu descoperi. Dandu'si bine sém'a de densulu, generalulu póte in multe casuri trage profitu din acést'a.

E de cea mai mare utilitate de a studia cineva si pe acela alu tieriloru cu cari póte intra in lupta

7. Modulu de actiune alu trupeloru si alu staturiloru-majore.

Modulu de actiune alu trupeloru, adeca tactic'a particulara a armeloru, trebuie a fi studiatu mereu spre a se potea pune in raportu cu nouile exi-

gentie (perfectiunea armeloru, schimbarea conditiuniloru terenuriloru, modificatiunile adoptate in armatele vecine, etc.).

Asemenea si modulu de actiune alu staturiloru-majore adeca serviciulu lorú, trebuesce a fi esame-natu intr'una, cá se póta cineva lepada totu ce se tiene de rutina, si inlocui ceea-ce lapada cu prescriptiuni logice si practice.

E de prisosu credu, se mai insistu asupra acestui punctu si se aratu, cá statulu-majoru trebuie a se ocupa de aceste cestiuni cá toti ceilalti ofitieri.

8. Preparatiunea esiquierului strategicu

Principiulu, cá bazele de operatiuni, liniile de retragere si cele de comunicatiuni, etc. etc., trebuescu a fi preparate, e caditu astadi in domenulu sciintiei elementare; e dara de prisosu se mai insiste cineva a'i arata utilitatea.

Preparatiunea intréga a esiquierului strategicu póte fi privita din doue puncte de vedere:

Acéa care trebuie se existe in totu-déna;

Acéa care se face in ajunulu resbelului.

In privinti'a celei din tatiu, nu mai avemu nevoia a reveni dupa cate amu spusu asupra sistemului de aparare alu tieriei si asupra mididóceloru de comunicatiune, decatu numai pentru a aduce aminte, cá defileurile si liniile ferate trebuescu a fi aparate cu lucrari de arta, si aceste lucrari fiindu de multe ori destulu de mari si de dificile de stabilitu, e mai bine cá ele se fia construite in timpulu pacy asia, in catu se póta servi in mai multe campanii.

In privinti'a celei de a dou'a, remane de a studia cari suntu drumurile de amelioratu si de prelungitu; cari suntu acelea de stricatu; cari suntu liniile ferate unde trebuie a fi gramaditu materialulu rulantu; cari suntu garele si magazinel ce ceru a fi marite ori a fi aparate; ce poduri trebuescu a fi construite, si cari suntu acelea ce trebuescu a fi stricate immediatu séu dupa mersulu evenimenteloru.

Acestu studiu trebuie a fi facutu repede, cá se se procéda la lucru inainte de a se fi concentratu armatele. Statulu-majoru indica ordinea lucrariloru, cá-ci unele din ele trebuescu a fi intreprinse in graba, éra altele potu astepta evenimentele, cá se nu fia facute fara nevoia. Astu-feliu, de esemplu, aru fi o cheltuiala zadarnica de a strica o cale ferata séu unu podu mare numai in previsiunea cá s'aru potea folosi inamiculu de densulu; spre a se strica inse, presentandu-se nevoi'a, cu intiéla si facilitate, geniulu isi pregatesce escavatiunile pentru mine, si nu-i remane in momentul candu va primi ordinulu decatu de a pune érb'a si a-i da tocu.

9. Organizatiunea a diferite servitiuri.

Armatele in campania au nevoia de o multime de servitiuri cari nu exista in timpulu pacy, ori déca exista, functionéza in nisce conditiuni cu totul altele. Aceste servitii nu potú functiona regulatu, déca

*) Castre fortificate.

n'au fostu pregatite mai de timpuriu printr'o organisatiune si o reglementatiune intielépta, déca n'au fostu experimentate, déca o parte celu pucinu din personalulu loru n'a fostu prealabilu eserciatu.

Vomü enumera pe cele mai importante, lasandu la o parte pe cele curatu administrative. Acestea suntu: Serviciulu etapeloru*); Serviciulu telegrafo-postalu; Serviciulu de esplotatiune alu cailoru ferate.

Cea mai mare parte din personalulu acestoru serviciuri este civilu, si se ia dela administratiunile ordinarié; directiunea lui inse trebuie a fi data la oficeri. Pe langa acésta, personalulu ordinariu fiindu cà functionéza in conditiuni mai grele decatu cele obicinuite, are trebuintia de a fi ajutata de unu personalu militariu dressatu mai dinaiute.

10. Modulu de aplicatiune alu sciintieloru moderne pentru usulu armatelorü.

Progresulu sciintieloru moderne aduce pe totu momentulu perfectionamente si inventiuni in artele industriali cari, la prim'a vedere, paru a fi utilizabile si la armate. Cu tóte acestea, e prudentu de a nu se încrede cineva intr'ensele pana n'au fostu esperimentate, si acést'a in conditiunile cele mai apropiate de acelea in cari s'aru afla la resbelu, cá nu cumva se se espuna a vedea o nerepsita tocmai in momentulu candu nu se póte lasa la voi'a norocului. Astufeliu de esemplu: Francesii, in timpul asediului Parisului, au perdutu mai de multe ori corespondenti'a tramitiandu-o cu balónele; s'a impusu esageratiunea cu telegrafulu pana a'lu face se functionedie in focu pentru ordine si raporturi cari s'aru fi potntu transmite, déca nu mai iute, celu mai pucinu mai siguru, cu oficeri de ordonantia; s'a cercatu a se face se circule drumurile de feru pana pe campulu de batalia etc.

Spre a se evita asemenea esageratiuni, e bine se se hotarasca pentru tóte, in ce limite se se aplice in campania, si se se reglementeze totu ce e relativu la serviciulu lorü.

11. Legislatiunea privitóre la resbelu.

Spre a concilia interesele militare cu cele umanitare, tóte armatele civilisate au adoptatu óre-cari regule séu usuri in privinti'a manierei a se conduce unele catra altele séu catra persónele straine armatelorü, usuri cari au ajunsu a fi consfintite de dreptulu internationalu, unele intr'unu modu ostensibilu si formalu, altele intr'unu modu inostensibilu.

In asemenea afaceri e bine se nu ne lasamu la aprecieri personale, cà-ci gresieli in acésta privintia ne-arü implea de ridiculu, si in unele casuri ne-arü putea atrage din partea vrasmasiului represalii teribile, inse meritate, si arü putea chiaru aduce o interventiuine a neutrilorü.

Pe langa acést'a suntu o multime de regule séu usuri, cari candu nu ne-arü fi cunoscute, ne-arü conduce la gresieli de o ordine militara, in profitulu inamicului.

De aceea arü fi bine cá si unele si altele se se legifereze séu se se reglementeze.

Déca am clasatu aceste din urma cestiuni in numerulu elementelorü de fortie ale statului, a fostu mai multu pentru a semna la trebuintia de a fi studiate spre a se potea reglementa, cà-ci altmintrelea nu era tocmai aci loculü loru.

Amü vediutu cumu in mai multe resbele armatele se plaugeau un'a de alt'a in privinti'a manierei de a se conduce cu prisionerii, de a primi parlamentarii, de a tracta zalogii* etc.; cate discussiuni esu dintr'o simpla conventiune: suspensiune de arme, treva**), etc. etc. Armatele isi laçu o cestiune de onóre din a nu merita nici celu mai micu reprosiu in acésta privintia. Cá se potemu ajunge acolo, trebuie se studiemu bine tóte aceste cestiuni, cá se ne potemu da imediatu in ori-ce circumstantia sém'a de ceea-ce ne e permisü si de ceea-ce ne e opritu.

Domniloru, dupa programulu care ilu desvoltaiü, s'aru potea se creadia cineva, cà revendicu pentru statu-maioru dreptulu de a se ocupa de afaceri ale altoru serviciuri, precumu alu geniului, alu artileriei, alu administratiei, si cà amü ajunge cu acést'a a-i dá o prea mare influentia in conducerea afacerilorü militare, in detrimentulu aceleia, oficerilorü de aceste arme.

Pentru a calma asemenea teméri, me simtiu datoriu a ve da o mica espicatiune.

Mai antaiü, cu statulu-maioru corpu specialu, si déca acést'a arü fi de temutu, amü ratiuni tari pentru a sustiené, cà elu nu va fi in stare nici-odata de a realiza unu programu atatu de vastu, éra cu statulu-maioru organisatu dupa adeveratele principii pe cari le-amü expusu in conferinti'a trecuta, nu e nici o primejdia, cà-ci in realitate nu elu, ci tóte armele reguléza aceste afaceri cu oficeri pusi momentanu intr'o positiune esceptionala, care le permite a judeca de totalitatea (l'ensemble) trebuintieloru militare.

Apoi, candu amü vorbitu de lucruri cari paru a fi exclusivu rezervate armelorü dise speciale, precumu de drumuri de feru, de sistemulu de aparare alu tiei etc., amü lasatu destulu se se intieléga credü, cà nu ceru se intre statulu-maioru in detaliurile de esecutiune, precumu constructiunea fortificatiilorü etc., ci numai se culéga notiunile trebuintióse, pentru cá comandamentulu supremu se póta decide in cunoscintia de causa asup'a sistemului de adoptatu si conducerei afaceri, cà-ci statulu-maioru nu ordona, nu decide singuru nimicu, elu nu e decatu unu instrumentu inteligentu, dara docilu alu comandamentului.

*) Depositorie, magazine, statii de aprovisionari diverse.
Red. Trans.

*) Ostaticu, latinesce obses, dis.
**) Armistitiu.

Red. Tr.
Red. Tr.

Documente historique din 1848 et 1849. Seria a 2-a.

1. Diet'a Ungariei decisese, cá afara de militi'a grauitiaria se mai scótiá in contra imperatului Austriei óste de doue sute de mii fetiori. De si uniunea se proclamase, guberniulu dela Clusiu totu mai functioná. Comitetele Emericu Mikó tienea locu de gubernatoru dupa retragerea de buna voia a comitelui Iosifu Teleki. Asia Mikó si guberniulu se insarcinara cu executarea legéi revolutionarie de assentatiune, la care romanii n'au voitu a se supune si dein care cauza a cursu sangele la comun'a Lun'a si pe airea. Decretulu e scrisu in termini cu totulu cathogorici, prin care se impune ascultare neconditionata si de urgentia; cu tóte acestea, in Transilvani'a romanii si sasii, in Ungari'a serbii, preste totu, una parte a romaniloru dein Banatu, slovacii si ruthenii in unele tientituri, n'au voitu se-se supuna la legi cá acestea, si s'au aparatu de ele cu armele. Eca decretulu respectivu.

Ö császári apostoli királyi felsége leg-kegyelmesebb urunk nevében!

A folyamatosan lévő országgyűlés, az ország rendes katonaságának, a határőrségi seregeken kívül kétszázézer fegyveresre szaporítását, az erdélyi törvényhatóságokra nézve oly nyilvános kifejezéssel határozván el, hogy a kiállítandó mennőiségből aránylag az erdélyi hatóságokra eső számba, az ezen törvényhatóságok részéről ez évben már kiállított ujonczok beszámíttassanak, — e királyi kormányzék ez iránti felsőbb rendelet következtében; az erdélyi kerület minden rendű lakóssainak meghagyja, hogy az e végre töstént végbenviendő őszveírásra nézve, a törvényhatóságok tisztviselőinek, s őszveíró biztosainak mindenekben kifogás nélkül engedelmesskedni, és az őszveírásra nézve segédkezeket nyújtani el ne mulassák, s legszorossabb kötelességeknek esmerjék. Kelt a királyi kormányzéknek ezer nyolczszáz negyvennyolczadik évben sept. 5-kén tartott üléséből.

Gr. Mikó Imre.

Istvánffi Pál,
titoknok.

2. In acestu documentu nemptescu tiparitu in 1848 la Pesteá de cátra unu individu care si pune numai literele initiali A. A., avemu extrasulu unei decisiuni dietale luata in contra celoru 6 deputati sasesci, carii cunoscuandu si errorea, isi dedesera dimisiunea. Responsulu li se dete in termini cá: tradatori de patria, revoltatori de poporu, si unulu deintre tiranii cei mai nebuni, anume Ioanu Pálffy fu denumitu comissariu regescu la Transilvani'a, cu plenipotencia larga, elastica, pentru-cá cu ajutoriulu secuiloru se taie si se spendiure in tóte partile. Se ne insemnatu bine si dat'a acéstei decisiuni dietale dela 20 Septembrie 1848, pentru-cá precumu in certe private, intocma si in casuri bellice se intréba regulatu, cine a fostu incepatoriulu, terroristulu.

Der 20. September 1848.

Schreckliche Entdeckung. Die blutlehzende Camarilla hat sogar in unserer Nationalversammlung ihre Helfers-Helfer angeworben.

Bei so vielem Unglücke unseres bittergetäuschten, an die Empörer mit Verrath verkauften Vaterlandes war die feste Haltung unserer Nationalversammlung, unsere einzige Hoffnung, das einzige Bollwerk unserer Zukunft.

Aber auch hier wuchert schon das Unkraut der Reaction!!

Gestern haben 6 Deputirte der Siebenbürger Sachsen, die Herren Heinrich Schmid, Rosenfeld, Schnell, Fabini, Friedenfeld und Trausch schriftlich auf ihre Deputirten-Stelle unter dem Vorwande verzichtet:

„Der Landtag habe den Boden des Gesetzes verlassen, und die Tendeuzen der Nationalversammlung sei mit ihrer innern Ueberzeugung nicht im Einklange!

Der Ruf: Landesverräther, Volksaufwiegler, ertönte durch's ganze Haus.

Kossuth — der Apostel unserer Freiheit — bestieg die Tribune, er appellirte an den ewigen Gott und das unerbittliche Weltgericht! ob die Volksvertreter Ungarns in ihrer gegenwärtigen gesetzlichen Stellung diesen Vorwurf verdienen? — 14 Könige, sagte er, haben unsere alten Freiheiten beschworen, und 14 Könige haben ihren Krönungseid gebrochen, — jetzt hat uns Ferdinand V. unsere alten, mit so viel Meineid geraubten Rechte wieder zurückerstattet. Diese wieder zu rauben ist das Ziel der Reaction und der in ihrem Solde stehenden Empörer! sie zu behaupten, mit Gut und Blut zu vertheidigen ist das Ziel unserer Bestrebungen; wer also unsere Tendenzen missbilligt, der muss vermuthlich den Tendenzen der Reaction und der Empörung in seinem Innern huldigen! und so beleuchtet müsse diese Abdankung beurtheilt werden!!

Er beantragte, diese 6 Deputirten dürften nicht eher entlassen werden, bis ihre neugewählten Ersatzmänner ihre Plätze eingenommen haben. Und nachdem der Ton dieser Abdication als Vorbote böser Machinationen angesehen werden dürfte, so soll der Deputirte Johann Pálffy als königl. Commissär mit ausgedehnten Vollmachten nach Siebenbürgen entsendet werden, um mit Hilfe der kriegerischen Szekler-Nation die Brut der Reaction in ihrer Wiege zu erwürgen!!

Ein stürmischer Applaus war der Lohn dieser mit Begeisterung gehaltenen Rede.

Pálffy drohte von der Tribune, man sollte es nicht so weit kommen lassen, dass er als k. Commissär auftrete, denn er habe den Faden der Verschwörer in der Hand, er würde fürchterlich richten, und die Häupter der Aufwiegler sicher treffen. — Er nannte auch die in Wien wohnenden Hauptagenten, und bemerkte, zwei der jetzt abdankenden

Herren wären soeben mehrere Tage in Wien gewesen, und nachdem nach ihrer Zurückkunft gleich diese Abdication erfolgte, so liesse sich der Zusammenhang der Sachen leicht errathen! — ! — ! —

Der Beschluss des Hauses wurde im Sinne des Kossuthischen Antrages gefasst, die 6 Deputirten müssen auf ihren Plätzen bleiben, bis ihre Ersatzmänner nicht angelangt sein werden. Sollten sie sich aber trotzdem entfernen, so werden sie als treulose Flüchtlinge behandelt werden.

Zugleich ist das Ministerium beauftragt worden, bei der leisesten Ahnung einer Reaction in Siebenbürgen Herrn Pálffy, und wo nöthig auch mehrere Commissaire mit ausgedehnten Vollmachten dahin auszusenden.

Bei so traurigen Wahrnehmungen also, wo man die Truppen des Kaisers von Oesterreich wider die Truppen des Königs von Ungarn ziehen sieht, wo man die Empörer in Ungarn mit Waffen und Munition des österreichischen Kaisers versieht, und den rechtlosen Räuber von Fiume mein lieber Freiherr von Jelachich nennt, wo endlich das Gewebe der Reaction bis in das Herz der National-Versammlung gesponnen wird! —

Da müssen wir den Bund auf Leben und Tod immer enger schliessen, wir müssen wachen, denn die Despotie schlummert nie! Sollten wir einschlafen, dann wehe uns! — Denn wir würden in Fesseln wieder erwachen. A. A.

3. Proclamatinea principelui Windisgrätz càtra locuitorii Ungariei si ai Transilvaniei, in care pe partisanii lui Kossuth ii numescè rebelli terroristi si le amenintia cu exterminare.

Proklamation

des Fürsten Alfred zu Windischgrätz, k. k. Feldmarschalls, Oberbefehlshabers aller k. k. Truppen, mit Ausnahme der in Italien stehenden, Ritter des goldenen Vliesses und des militärischen Maria-Theresien-Ordens etc. etc. Inhabers des Chevauxlegers-Regiments Nr. 4, an die Bewohner jeder Zunge und jedes Standes des Königreichs Ungarn und des Grossfürstenthums Siebenbürgen.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens!

Die wenige Monate dauernde Gewaltherrschaft einiger verrätherischer Auführer hat das friedliche Ungarn zum blutigen Kampfplatze eines verhängnissvollen Bürgerkrieges gemacht. Die Auführer haben es gewagt, gegen die Rechte und Ansehen ihres gekrönten Königs sich aufzulehnen. Die Freiheit der Person ist unterdrückt, die Sicherheit des Eigenthums gefährdet, und der friedliche Landmann, seiner nützlichen Beschäftigung entrissen, wird gezwungen, die Waffen gegen seinen rechtmässigen gekrönten König zu ergreifen.

Diesem unheilvollen, die Wohlfahrt und Sicher-

heit Seiner Reiche gefährdenden Zustande ein Ende zu machen, ist unseres Monarchen Pflicht, Befehl, mithin meine strengste Aufgabe.

Auf den Allerhöchsten Befehl Seiner Majestät, der Euer König und Grossfürst ist, werde ich mit einer tapfern und treuen Armee Euer Land betreten, nicht mit feindseligen Absichten, sondern um den Aufruhr zu bewältigen und Euren von Parteien zerrissenen Lande den Frieden wiederzugeben. Meine Truppen werden strenge Mannszucht halten, aber Jeden, der gegen sie die Waffen führt, ergreift, oder Andere dazu zwingt oder verleitet, als Feind Seiner Majestät, als Auführer behandeln.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens! die Ihr wahre Patrioten und Euren Könige treu seid, von Eurer Ritterlichkeit, Euren durch Jahrhunderte bewährten Edelmuth erwarte ich, dass ihr mir hilfreiche hand bieten werdet, den Willen unsers Kaisers und Königs auf friedlichem Wege vollziehen zu können! Ihr, durch böswillige Auführer Verlockten! der letzte Augenblick ist gekommen, zur Treue an Euren König zurückzukehren, dann könnet ihr auf unseres Monarchen Gnade und auf meinen Schutz und Fürsprache vertrauen. Aber Jene, welche dieses unglückliche Land ihrer Herrschsucht und strafwürdigen Eitelkeit geopfert, sollen in mir ihren strengen Richter finden, denn

Schutz dem Getreuen, Verzeihung dem Bereuenden und Verderben den Auführern — ist mein Wahlspruch!

Hauptquartier Schönbrunn den 13. Nov. 1848.

Fürst zu Windischgrätz m. p.
k. k. Feldmarschall.

4. Comitele Franciscu Salmen, dupace s'a intorsu dela Vien'a, lauda pe sasi cà au prinsu armele in contra magiariloru si i provóca la colecte de 50 mii florini m. c. Elu este entusiasmata pentru libertatea germana.

Aufruf an die sächsische Nation!

Auf, meine Mitbürger! meine geliebten Kinder unseres biedern Sachsenvolkes, die ihr mich vertrauensvoll zu Euren Vater erkoren! Auf, die Lösung ist gross, die Güter, die es gilt, sind unschätzbar! Die Einheit der mächtigen Gesamtmonarchie Oestreichs, unter deren Panier alle Völker des Gesamtstaates erstarkt sind, ist in Gefahr!

Am mütterlichen Busen Austria's erwärmte Söhne wenden sich feindlich ab von ihren Brüdern, um feindselig die Macht unseres angestammten Landesfürsten zu brechen, jene väterliche schützende Macht, die unser kleines Völkchen hier, mitten unter feindlichem Druck und am Ende der europäischen Gesittung bis ins achte Jahrhundert beschirmt und bewahrt hat. — Unter dem Paniere der Freiheit, Gleichheit und Brüderlichkeit wüthet die Zügellosigkeit, Unter-

drückung und Feindseligkeit und droht den herrlichen Blüten und gesegneten Früchten Eurer oft gewährten 700jährigen, wahren Freiheit und Gleichheit ewige Vernichtung, — zu ersticken die süßen Klänge der Gewohnheit unseres häuslichen und nationalen Daseins, — auszulöschen den Strahl der grossen herrlichen deutschen Sonne, der in unserm Völkchen erglänzt.

Ja, das Alles gilt es, darum erklingt der Ruf all über in den sächsischen Gauen: auf zu den Waffen, auf!! — Aber Heil Euch, lieben Kinder! Heil, Ihr habt den grossen Moment mit ganzer Kraft der Seele ergriffen! Mit Staunen, ja mit Bewunderung habe ich nach meiner Rückkehr in eure Mitte Begeisterung gesehen und bin Zeuge geworden, wie ihr Euch Mann für Mann erhoben, wie Ihr Blut und Leben, Eure Söhne, Euer Hab, Geld und Gut eingesetzt, wie Ihr freudig alles, was Euch theuer ist, für Fürst und Volk zu opfern bereit seid. Draussen weit über die Marken hinaus stehen Eure wehrhaften Männer den feindlichen Kugeln und der rauhen Witterung preisgegeben, in Eurer Mitte stehen die betagten Männer und Greise in Waffen; aller Aufwand des Krieges wird mit den schwersten Opfern willig bestritten, und wie mit elektrischem Schläge erhebt sich ein herrliches Chor deutscher Jünglinge, das in den Reihen unseres ausgezeichneten ruhmgekrönten kaiserlichen Heeres seines gleichen sucht, — unsere besten, an Geist und Herz gebildeten, für Fürst und Vaterland und Volk, für Recht und Tugend entflammten Söhne sind mit Begeisterung und freudigem Muth in die Reihen des sächsischen Jäger-Bataillons eingetreten, schon sind diese Reihen zahlreich und noch strömen fort und fort wackere Söhne zur Fahne dieses schönen Corps.

Auf denn, meine Kinder! würdige Söhne rühmlicher Ahnen! mit Begeisterung habt ihr aus der Fülle Eurer Treue für Euren angestammten Fürsten, und Eurer Liebe für Eure Freiheit und Euer Deutschthum die Ausstattung Eurer Söhne, die ihr dem Kampfe für diese unschätzbaren Güter geweiht, freiwillig dargeboten, auf denn, krönt Euer herrliches Werk!! Jeder dem die Segnungen des Friedens, unter dem Schutze des Doppeladlers Mittel bescheert, steure bei zur erforderlichen Summe von 50,000 Gulden. — Wackere Männer haben sich bereits zum Altar des Volkes gedrängt, aber grösser, viel grösser ist die Zahl unserer wackern Patrioten, ich kenne mein Volk! meine Kinder, an deren Spitze zu stehen mich mit Stolz erfüllt, denen jeder Tropfen meines Blutes, jeder Athemzug meines Lebens gehört, — an Alle ergeht hiemit mein Ruf: zur Deckung der angegebenen Summe nach Kräften Ihre Beisteuer zu leisten; — kein Opfer, ein Darlehn soll es sein, für welches die ganze Nation mit ihrem Vermögen haftet

Auf! legt Eure Gaben alle auf den Altar der Volksehre nieder, und die Weltgeschichte, die ewig

wahre, dieses strenge Gericht über alle Völker der Erde, wird es von Mund zu Mund dem spätesten Enkel rühmend verkünden: wie unser kleines Völkchen, dessen Geschichte keine Untreue befleckt, aber tausend Opfern der Ehre und des Ruhmes verzeichnet, wie dieses kleine Völkchen, würdig seiner Ahnen, mit Opfer des Gutes und Blutes auch heute wie einst seinem angestammten Fürsten seine Treue, wie es sich selbst seine Freiheit, sein Deutschthum, seine Zukunft zu bewahren gewusst.

Hoch unser konstitutionelle Fürst!

Hoch unsere deutsche Freiheit!!

Hermannstadt am 14. November 1848.

Franz Salmen;
Graf der sächsischen Nation.

5. A trei'a proclamatiune a lui Windisgrätz, in care pe comissarii guberniului ungarescu ii declara de proscrisi (vogelfrei) cá sei póta ucide oricine, si spune despre Alexandru Lukács cá a voitu se otravésca tóte victualiile.

An die Völker Ungarns.

Nicht genug, dass der Rebell Kossuth und seine Helfershelfer Ungarn mit einer zahllosen Menge von Papiergeld überschwemmt; nicht genug, dass er es wagt, unsern geheiligten König und Herrn und die ganze allerhöchste Dynastie in seinen schändlichen und lügenhaften Plakaten zu schmähen und zu entweihen, und das in einem Lande, welches als Beispiel der Treue für sein Herrscherhaus galt, entblödet er sich nicht, so wie die in alle Comitate ausgesandten Schreckens-Kommissäre, die durch die unerhörtesten Mittel terrorisirte Bevölkerung zu Schandthaten aufzufordern, welche gegen einen fremden, das Land ohne Recht betretenden Feind unerlaubt wären, gegen die Truppen des angestammten Herrschers aber, welche in das Land kommen, um die durch die wühlerischen Rebellen vernichtete Ordnung, Ruhe und gesetzlichen Zustand wieder einzuführen, gottlos und hochverrätherisch sind. Sie wagen es, im lügenhaften Uebermuth die kaiserliche Armee des Mordes, Raubes, Plünderung und Brandlegung zu beschuldigen, während diese scheusslichen Verbrechen einzig und allein durch die Rebellen-Horden verübt werden, wovon die kaiserliche Armee bei ihrem Vorrücken allenthalben die mir traurigsten Belege findet, und darüber von den armen, zur Verzweiflung gebrachten Einwohnern Klagen und Beschwerden unterbreitet wurden.

Nicht zufrieden mit diesen Schändlichkeiten, behören Ludwig Kossuth und seine Helfershelfer auch das arme Volk mit Siegesnachrichten, als: bei Schwechat, Pressburg und Wieselburg, wo entweder gar kein Getecht stattfand, oder aber die Rebellen geschlagen und in die Flucht gejagt wurden, um es durch diese Lügen zum Aufstand in Massen gegen

die kaiserliche Armee aufzustacheln, unbekümmert um die traurigen Folgen, welche das Resultat eines solch' wahnsinnigen Beginnens wäre. Ja der Schreckens-Kommissär zu Raab Alexander Lukács ging in toller Wuth so weit, sämmtliche in Raab zurückgelassenen Vorräthe vergiften zu wollen, an welch' schrecklicher That er nur durch die schnelle Flucht der Rebellen gehindert wurde.

In Anbetracht dieser in der Geschichte aller Zeiten unerhörten Schändlichkeiten, erkläre ich hiemit Ludwig Kossuth, so wie den ganzen Landes-Vertheidigungs-Ausschuss und sämmtliche durch sie in die Comitete und Städte ausgesendeten sogenannten Regierungs-Commissäre für vogelfrei, und befehle allen Jurisdictionen und Gemeinden unter schwerster Verantwortung, diese einzufangen und an die nächste Militär-Abtheilung auszuliefern.

Jene, welche es dennoch wagen sollten, noch den geringsten Befehl dieses revolutionären Ausschusses anzunehmen, oder demselben Folge zu leisten, werden unnachsichtlich sogleich standrechtlich hingerichtet.

Jene Ortschaften aber, aus welchen mehrere Einwohner vereint sich erkühnen, von der kaiserlichen Armee Couriere, Transporte, oder einzelne Commanden anzugreifen, oder ihr auf welch' immer für eine Art zu schaden, werden der Erde gleichgemacht.

Die Orts-Vorsteher bürgen mir mit ihrem Kopfe für die Aufrechthaltung der Ruhe.

Hauptquartier Raab, am 29. December 1848.

Alfred Fürst zu Windischgrätz,
k. k. Feldmarschall.

Dupa mai multe fapte teroristice infernali comise de ministeriul revolutionar ungurescu si de comisarul sei plenipotent, principele Windischgrätz, care acum avea tota potestatea discretionaria concentrata in manile sale, era decisu ca in Ungaria se facea totu ca in Viena, se incheie revolutiunea in sangele auctoriloru ei; dara vedindu ca pe Kossuthiani nu pote pune mana asupra usioru, precumu a pus pe cativa nemti straini ca Blume s. a. veniti de airea ca se ajute a resturna dinasti'a Habsburgu-lotaringica, a luat mesur'a extrema: proscriptiunea, care insemna ca se te omore ori-cine va putea pune mana pe tine. Pentru ca acei capi ai rebelliunei se pota fi exterminati mai usioru si mai pe siguru, Windischgrätz a publicatu descripiunea personala a fiacaruia dein ei in mii de exemplarie tiparite, pe care le-a inpartitu pe la tote jurisdicitiunile si municipalitatile. La mana noastra se afla numai urmatoarele descripiuni personali:

Ludovicu Kossuth (de origine slovacu), de ani 45. Comitele Casimiru Bathiani (de origine croatu), de ani 36. Theresia Kossuth nascuta Meslini, de ani 30. Iosifu Bem, generalu, inainte oficiariu polonu, apoi c. r. austr. (de origine ruthenu dein Polonia). Mauritiu Perczel, de ani 37, fostu oficiariu c. r. Ar-

thur Görgei, fostu oficiariu c. r., la magiari generalu en chef, de ani 36. Bartolomeiu Szemere, de ani 45, ministru ung. Eduard Beothi, de ani 60, membru alu comitetului revolutionariu, (catuva tempu comisariu plenip. la Clusiu, mare tiranu). Ladislau Madarász, ca de ani 46, fostu presedente de politia, uritu ca unu tieganu, omu furiosu. Mich. Tancsics, ca de ani 50, mare fantasu. Paulu Nyári, ca de ani 50, omu brutalu. Franciscu Pulszky, ca de ani 40, de origine polonu, literatu, secretariu in ministeriulu afaceriloru externe. Alexandru Lukács, de ani 32, armenu, dara negru ca unu tieganu, nascutu in comitatulu Biharei, fostu comissariu teroristu. Dr. Tausenau, ca de ani 40, nemtiu curatu, scriitoriu fanaticu. Paul Vasvári, n. in Kecskemét, de ani 28, (ucisu in 1849 de romani in Transilvania cu tota ostea sa).

Altii pre cati a mai voitu se ucida principele Windischgrätz, nu ne sunt cunoscuti.

(Va urma).

Teori'a lui Rössler despre originea romanilor combatuta si infranta.

Raru poporu se mai afla in Europa, despre a carui origine invetiati se fia disputatu asia multu, ca despre originea poporului nostru romanescu. Caus'a principale a disputelor de natur'a acestora nu a fostu atatu dorinta sincera de a descoperi adeverulu, catu mai virtosu tendentie curatu politice; adeca: multi au scrisu cu scopu de a forma si revindica dreptu historicu de proprietate la teritoriulu europenu, cunoscutu sub nume de Dacia, in favorea altoru popora, in contra romanilor. Cea mai serioasa lupta curge pe terrenulu acesta mai alesu de 100 de ani. De candu au inceputu se participe si historicii romani cu mai multa perseverantia la lupta acesta, in fine adeverulu isi sparse cale mai larga si urmarea fu, ca unu numeru considerabile de adversari amuti. Dara in dilele nostre pe langa adversarii din Transilvania, in a caroru frunte sta episcopulu Teutsch, a venitu repausatulu professoru austriacu Robert Rössler, carele a combatutu in scrierile sale nu numai originea latina a romanilor, ci a mai sustientu inca si thesea, ca poporul romanescu locuitoriu in Dacia traiana se trage din sclavi adusi de preste Dunare numai in secolulu alu 13-lea, prin urmare, ca anume romanii din Dacia superioare au venitu acolo multu mai tardiu decat magiarii si sasii.*) Nu se pote crede cu cata placere fu adoptata acea parere fantastica a lui Rössler de catra toti aceia, carii si de altumentrea denega romanilor si umbr'a dreptului de compro-

*) R. Rössler Romänische Studien. Untersuchungen zur älteren Geschichte Romäniens. Leipzig 1871. Cartea intraga sta din sicte dissertatiuni principali si patru appendice, cu totulu 363 pagine.

prietate in Transilvani'a si Ungari'a. Acea propaganda politica ce se facea sub pretextu de a corregere errorii istorice, strabatù in anii din urma si la catedrele de istoria pe la universitati, éra de acolo in viétia publica. Societatea academica dela Bucuresti pricepu indata dela esirea susu citatei carti, care póte se fia scopulu auctorului si alu celoru carii lucra contra romaniloru cu aceeasi tendentia. Si cumu se nu pricepa, candu Rössler chiaru in prefatiunea sa vorbesce despre poporulu romanescu totu cu despretiulu si ur'a ce intempnamu pe tóta pagin'a, de ex.: la Sulzer si la Eder, ambii nemti austriaci, veniti, ceta dein Austri'a superioare, ceta dela Tirolu si incorporati cu poporulu sasescu transilvanu. Asia societatea academica indata ce'i permisera miadulocele pecuniarie puse unu premiu pentru cea mai buna dissertatiune despre existenti'a romaniloru in Daci'a in secolii cãti au trecutu dela Aurelianu pana in alu 13-lea. Studiu vastu aceta; de aceea nu ne miramu, cã pana astadi inca nu s'au arãtatu vreunu concurente la acelu premiu; scimu insã cã lucratori sunt si lucra.

Intr'aceea, lucru singulariu, éta cã esi unu altu germanu, dein patri'a lui Eder, adeca dela Tirolu, dein capital'a Insbruck (Oenipontum), carele combãte si nimicesce thes'a dein urma a lui Rössler despre migratiunea a dou'a a romaniloru de preste Dunare in Daci'a traiana. Acelu scriitoriu este dn. Iulius Jung*). Nu cã dóra professoru ar fi esitu in contra fostului seu collegu Rössler spre a supune pedanteriile lui la critic'a meritata, nici cã dn. Jung ar simti cea mai pucina simpathia cãtra natiunea romanésca, ci tocma din contra, preocupatu cã si toti ceilalti scriitori germani de informatiunile totudeauna tendentioase aflate in scrierile compatriotiloru noștrii transilvani, ne tiene si elu prelegeri despre civilisatiunea germana, pe care noi nu o cerem si ne dascalesce pentru remanerea nóstra pe calea culturei, dara folosindu-se totu de aparatele theoretice ale scientiei moderne cã si Rössler, arata la lumin'a dilei, cã aceta facu abusu de ele, cã se incurca chiaru in rationamentele sale; cã facu de ex. parada mare cu scriptorulu Flavius Vopiscus, pe care critic'a moderna l'a scosu de unu scriitoriu din cei mai miserabili, superficiale si mincinosu, pe care'lu citamu numai pentru-cã din timpulu imperatului Aurelianu ne lipsescu altii mai buni (pag. 16). Dara meritulu celu mai mare alu lui Jung este in aceta materia, candu le spune istoriciloru si criticiloru germani, se cunósca odata saraci'a cea mare a documentelor despre Daci'a si despre dacoromani dela sec. alu 4-lea incoci, apoi lasandu arrogantia si pedanteri'a la o parte, cã de

candu s'a publicatu Corpus inscriptionum latinorum adunatu de professorulu Mommsen, si de candu din Daci'a mai esu la lumina neincetatu inscriptiuni latine care se vedu pe monumente de pétra, pe monete, pe figuri de bronzu etc. etc., de atunci scriptorii iubitori de adeveru au inceputu se'si traga mesurile, se fia mai modesti in rationamentele loru si-se mai astepte cu atatu mai virtosu, cã tótu ei sunt obligati a invetia si limbele, a studiã cu de amenuntulu si datinele antice ale popóraloru de a caroru origine se ocupa, ceea ce nu a facutu nici Rössler nici altii.

Intr'aceea pe noi ne-ar duce prea departe recensiuena mai exacta a publicatiunei lui Jung; scopulu nostru era numai se o anuntiamu cã ea existe ca proba, cã a venitù timpulu, in care chiaru germaniloru a inceputu abia se le fia rusine de publicatiuni pre catu de superficiale, pre atata si de tendentioase, predumu este si a lui Rössler, care pana acuma facu atata sgomotu ce nu a meritatu niciodata, din care cauza inchiaie si Jung cã ar fi mai bine cá thesea lui Rössler se fia aruncata la o parte*).

Asia ar fi mai bine, dicemu si noi, déca nu s'aru fi aflatu unii chiaru dintre professorii romani de istoria, cari, fiindu-le lene a studiã ei insii fontanile, si armati cu scienti'a moderna a le supune la critica angera, au alunecatu si pana acumu a propaga de pe cathedra teoriile lui Rössler orbesce, luandu-se dupa elu cã oile dupa unu tiapu, lucru fórte nedemnu de unu professoru. Amu dis'o de repetite-ori in viétia nóstra, cã noi nu amu considera cã nu sciu ce nefericire, déca cineva, fia acela ori-cine, ne-ar convinge si pe noi, cã in adeveru ne tragemu numai dein daci romanisati, cã-ci mare si eroicu poporu au fostu dacii, de carele nu are se'i fia rusine la nici unu poporu pe lume; preste aceta se'mi numésca adversarii originei nóstre singuru singurelu poporu europénu s'ange curatu. Nu e nici uniculu, chiaru nemtii sunt nespusu de amestecati de una parte cu latini, de alt'a cu slavi germanisati. Dara adeverulu mai pre susu de tóte, prin urmare studiu intensu spre a'lu scóte la lumina.

Agricultur'a si comerciulu in Romani'a**).

Totu pamentulu tieriei, dupa notiile statistice ale statului se imparte precumu urmédia.

1. Pamentulu cultivatu (arabile) ce	12,636,618	pogóne,
apartiene agriculturiei	4,029,947	„
2. Paduri particulare si ale statului		
3. Terenu necultivat si care nu se	7,573,876	„
póte cultiva		
Totalu	24,240,441	pogóne

*) Es ist aber ernstlich zu sehen, ob es unter diesen Umständen nicht am besten wäre, die Rössler'sche Thesis ganz fallen zu lassen! (Pag. 72.)

**) Date fórte interesante acestea, care merita studiu comparativu seriosu. Red. Trans.

*) Die Anfänge der Romänen. Kritisch-ethnographische Studie, von Julius Jung. (Separatabdruck aus der Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien, Jahrgang XXVII). Wien. Verlag des Verfassers. Druck von Carl Gerold's Sohn 1876, 8-vo.

Suprafetiele pamenturilor pentru scopulu economiei agricole se impartu:

1. Gradini	308,477	Pogóne
2. Campii	4,442,924	"
3. Livedi	1,848,775	"
4. Pasiune (Islas)	5,845,135	"
5. Vii	191,307	"
Totalu	12,636,618	Pogóne

Fortile de lucru disponibile la economi'a agricola in Romani'a suntu:

1. 648,168 lucratori.
2. 284,028 "
3. 961,973 "
4. 338,869 carutie de transportu.
5. 159,510 pluguri.
6. 2,000 machine de treeratu si alte lucrari.

Dupa legea de impropristare a tieraniloru din 14 Sept. 1864 numerulu loru este de 269,917 plugari (tierani) cu 1,962,629 pogóne pe 7,100 mosii private, si pe 1493 domenii ale statului suntu 144,520 plugari (tierani), cu 995,282 pogóne.

Tieranii de pe mosiile private suntu:
 46,625 din cei cari lucrau cu cate 4 boi.
 131,694 " " " 2 "
 91,596 " " manele.

Tieranii de pe domeniile statului suntu:
 24,211 din cei cu cate 4 boi
 65,341 " " 2 " si
 40,272 " " manele.

S'a mai datu inca cate 492 stanjeni patrati pamentu pentru o casa cu o gradinitia la 14696 tierani seraci recunoscuti de notariu.

Capitalulu ce tieranii de mai susu cu boi si lucratorii cu manile trebuiau se platésca in anuitati pe 15 ani pentru pamenturile capatate, se urca la sum'a de

9,355,505 lei noui pentru cei d'anteiu, si
 4,618,988 " " dia urma.

Totalu 13,974,493 lei noui.

PRODUCTIUNEA.

Din pamenturile citate mai susu destinate pentru aratura de 4,442,924 se cultiva pe fia-care anu pogóne:

1. Grau	1,119,119	pogóne.
2. Secara	221,547	"
3. Porumbu (papusoiu, cucuruзу)	2,069,510	"
4. Ordiu	453,928	"
5. Ovediu	121,880	"
6. Meiu	252,860	"
7. Fructe si tutunu	204,080	"
Totalu	4,443,924	pogóne.

Si se obtiene din acestea pe fia-care anu aproximativu:

1. Din grau	2,300,000	chile ad. 2055	chile pe pog. aprox.
2. " secara	370,000	"	1670 "
3. " porumbu	3,000,000	"	1454 "
4. " ovediu	300,000	"	2460 "
5. " meiu	370,000	"	1463 "
6. " ordiu si rap.	1,200,000	"	2644 "
7. " fasole si linte	13,000,000	ovale.	
8. " canepa	1,700,000	"	
9. " sementia de inn	700,000	"	
10. " tutunu (tabacu)	1,500,000	"	
11. " fenu	2,000,000	"	
12. " cartofi	10,000,000	"	

Viile particulare suntu 161,296 pogóne.

" ale statului " 30,011 "

producu 3,900,000 vedre cu aproximatia séu 2033 vedre pe

pogonu aproximativu, scadiendu-se vendiare de struguri cari se póte compta 1/4 parte.

- Locurile cele mai preferabili suntu:
 Odobesci si Panciu in districtulu Putn'a.
 Dragasiani in distr. Valcea.
 Cotnari, Tomesci, Vladiceni, Cosmóia, Visianu-Svod'a si Galata in distr. Iasi.
 Husi in distr. Falciu.
 Nicoresci in distr. Tecuciu.
 Dealu mare in distr. Prahov'a.
 Greac'a in distr. Ilfov, langa Dunare.

(Va' urma).

BIBLIOGRAFIA.

A esitu de sub presa editi'a a II. din „Noulu metodu de geografie elementara“ pentru usulu primariu de A. Gorjanu.

Carte aprobata de ministeriulu culteloru si instructiunei publice, prin decisi'a din 14. Iulie 1876 ilustrata cu 35 figuri impartita in 2 parti fia-care parte costa 60 bani. De vendiare la tóte librariile.

„Cultivatorulu séu Agricultur'a“ practica pre pretiulu de 2 lei si 25 de bani.

Aprobatu de onor. ministeriu de instructiune publica cu carte didactica.

„Horticultur'a séu gradinari'a,“ pretiulu 1 len 25 b. Elaborate de P. Alexandrescu, profesoru de sciintiele naturale si agricultura.

Se afla de vendiare la librari'a Mihaescu & Luis si la Socec C-nie; asemenea si la autoru strad'a Cernic'a Nro 4. Se face unu bunu rabatu D-loru Librari cari iau unu numeru mai mare.

In tipografi'a Römer & Kamner din Brasiovu se afla de vendiare:

Vocabulariu completu pentru opurile lui Caiu Iuliu Cesare si ale continuatorulu lui. Prelucratu dupa vocabulariulu lui G. Chr. Crusius si inavutitu de Dr. Vasilie Glodariu, prof. de limb'a elina si germana la gimnasiulu plenariu romanescu din Brasiovu. 1871. 8° mare, litere garmondu, circa 23 1/2 cóle, cu una prefatiune de 29 pagine. Vocabulariulu in sinesi va fi de mare folosu tenerimei ce are de lucru cu respectivii auctori latinesci. Pretiulu unui exemplariu 1 fl. 80 cr. v. a. séu in lei noi 4 si 20 bani.

 Absentandu redactorulu dein patria, in lipsa de ori-ce ajutoriu aci in locu, in 1. Octobree fói'a nóstra nu va apparea; va esi iuse la 15 Octobree in 3 cóle.